

## Zpravodajské manévry.

Moderní dělostřelecké průzkumnictví, založené hlavně na organisované součinnosti geodeticko-pozorovatelské, zvukoměrické a fotografické, vzniklo za války, kdy funkce zrodila orgán, a nejsou tedy nijak vyteoretisováno nebo přeteoretisováno, bude mít stále větší a větší důležitost. Nevyvozují to jen z našeho nového polního řádu pro dělostřelectvo, který jasně vystihuje, že bude mnoho baterií, zvláště při útocích připravovaných, které budou nuceny zahájit palbu bez přípravy, a úspěch takové palby bude záviset na určení a přesnosti stanovení cílů, nýbrž i ze znamenité studie kpt. Glassona: „Budoucí válka“, kterou vydal v překladu r. 1925 náš Vědecký ústav vojenský.

Glasson promlouvá o ztechnisování taktiky a o mohutném zá-sahu stroje do válečnictví, vyvozuje nutnost „i n t e l e k t u á l n í v á - le č n é s o u č i n n o s t i“ všech složek, která, jsouc závislou na vy-tříbené solidaritě všech taktických prvků, může svého cíle dosáhnout jen tehdy, když všechny zúčastněné prvky závisí na jediném velitelském orgánu, který řídí vývoj operace do nejmenších podrobností. Právě, že nezbytnost řízení operace jedincem podle hodinového rozvrhu, jak se již dělo za světové války, bude čím dále tím důraznější, a naznačuje, že následkem nutnosti této předem organisované solidární součinnosti všech taktických prvků boj střetný z budoucí taktiky vymizí. Odpo-ruje moderním technickým nástrojům. Zbudou sice boje předních a zadních vojů, boje pronásledovací, ale boj vlastní, jehož se zúčastní všechny prvky taktické součinnosti, bude jistě jen útok připravený. Skutečný čas nutný k této přípravě bude různý, podle vlastností orgánů řídících a podle hodnoty orgánů výkonných, avšak budoucí ofensivní rozvinutí bude jen ú t o k p ř i p r a v e n ý.

Útok připraviti znamená ne na posledním místě správné umístění dělostřelectva, přidělení odpovědných pásem působnosti a hlavně udání, spolehlivé udání cílů. Dělostřelectvo nemůžeme umisťovati podle povahy terénu; rozhodující pro přikázání prostoru musí být úkol, cíle té oné skupiny. Dělostřelecký průzkum, dobře organisovaná zpravodajská služba pak musí poskytovat podklad pro stanovení úkolů a všeobecné řešení.

Dělostřelecký průzkum ve spojení s celou dělostřeleckou topografickou službou, s kterou je ve velmi úzké souvislosti, byl za světové války více méně dobře organisován. Než tehdy na ustálených frontách, ať při postupu nebo ústupu dostávala se armáda již do předu známého, totiž geodeticky známého území a měla tím neobyčejně ulehčenu službu. Jinak tomu bude ve válce příští. Sotva (byť i šlo vždy o útoky připravované) se budeme pohybovat v územích již geodeticky připravených — aspoň na počátku operací jistě ne — a zde vysvitnou nové úkoly topografické organisace vztahující se hlavně na topografické oddíly divisní a orientační důstojníky. Naši dělostřelci mnoho pracují k ovládnutí přesné přípravy palby, nechť si však také uvědomí, co musí býti podkladem přesné přípravy, do jaké míry je dnes podklad dán a co by bylo nutno již v míru připravit, aby byla zajištěna rychlá pracovní možnost topografických oddílů divisních a orientačních důstojníků. Než úkolem mého dnešního článku není rozbor možnosti konkretisování přesných příprav; poukázal jsem několika zběžně nahozenými myšlenkami na nutnost a důležitost dobrého dělostřeleckého zpravodajství a průzkumu, a nyní chci se obíratí mírovou přípravou a výcvikem v něm. Hlavně proto, že je to stále ještě polem ležící.

Naše nejdůležitější dělostřelecké průzkumné formace, t. j. pozorovací, zvukoměrné, fotogrametrické útvary působí spolu s dělostřelectvem sice velmi mnoho, než uplatňují se jen jedním speciálním zlomkem své činnosti — právě tím nejmeně průzkumnickým — totiž zástřely. Jen tím jediným směrem se vlastně obírají dělostřelecké měřické útvary, pokud jde o souhru s dělostřelectvem. A to je málo. Snad ani nenadsadím mnoho, tvrdím-li totéž o letectvu, přiděleném dělostřelectvu. Zastřelují se mnoho, fotografují málo a zjišťují ještě méně.

Dělostřelecký průzkum je stejně věcí cviku a výcviku jako umění střelby; je též i neméně důležitým a proto musí býti již v míru cvičen. Nesmíme chtít se mu naučiti teprve za války. Předpokládá jennou souhru všech složek ku průzkumu přispívajících, dělostřeleckou pátrací hlídkou nebo pozorovatelnou počínajíc a objektivem upoutaného balonu nebo letce končíc. Souhru všech složek nutno předu vytříbiti. To lze učiniti cvičeními a v důkladnějším a větším měřítku pak z p r a v d a j s k ý m i m a n é v r y.

Pozorování, zjišťování, vyměřování objektů majících vztah k činnosti vlastního dělostřelectva nazývám dělostřeleckým průzkumem. Využití podaných výsledků, jich uspořádání, klasifikaci, závěry atd. označuji jako dělostřeleckou zpravodajskou službu.

Základní jednotkou zpravodajské služby je dělostřelecká brigáda. Teprve v dělostřelecké brigádě dochází ke kooperaci téměř všech průzkumných složek. Dokonalosti v průzkumu mohou dosíci uvědoměným výcvikem úplně nezávisle velitelé setnin (baterií, pozorovacích čet, zvukoměrné čtyry, balonové roty atd.). Dokonalosti v zpravodajské službě možno dosíci výhradně manévrem, t. j. kooperací jednotlivých složek. Může to býti, jak plyne z toho, co bylo výše řečeno, jen brigádní manévrem.

Chceme-li uvažovati o průběhu brigádního zpravodajského manévru, který bude možno aplikovati i na povšechně výcvikové manévry, uvedme si předu na paměť, co je cílem zpravodajské služby, a které složky k dělostřeleckému zpravodajství v brigádě přispívají.

Úkolem zpravodajské služby dělostřelecké brigády má býti známost oněch prvků, které umožňují stálo u k o n c e p c i s i t u a c e.

t. j. dovolují co nejvěrnější vystižení rozložení nepřátelských sil, a to hlavně dělostřelectva, a umožňují úsudek o tendencích činnosti.

Průzkumnými prameny jsou:

1. pěchota,
2. dělostřelectvo,
3. vyšší velitelství,
4. letecké pozorování,
5. pozorovací četa,
6. zběhové a zajatci,
7. styční důstojníci,
8. nebo a) zvukoměrná četa,\*)

b) balonová rota.

Průzkumné prameny musí dodati prvky ke koncepci. Tyto jsou:

- I. znalost průběhu vlastní linie pěchoty,
- II. znalost rozčlenění nepřátelské pěchoty,
- III. znalost umístění nepřátelského dělostřelectva,
- IV. znalost pozorovatelů,
- V. znalost všech pohybů a přesunů,
- VI. znalost činnosti a) pěchoty,

b) dělostřelectva.

Pro zpravodajské brigádní manévry třeba jako prameny bráti v úvahu: dělostřelectvo, letecké pozorování, pozorovací četa, zvukoměrná četa nebo balonová rota. Pěchotu možno suponovati. Zprávy dodávané normálně pěchotou a vyššími velitelstvími vypracuje a dodá řídicí cvičení. Aby se průzkumné složky mohly uplatnit, nutno jim dáti příležitost k stanovení všech výše uvedených prvků. Ježto však by bylo neúčelné zaměstnávat při těchto manévrech pěchotu, obzvláště při začátečních cvičeních, vytyčíme předem (praporky, rozloženou slamou, prkny, terči, vápnem) průběh nepřátelské linie. Průzkumným orgánům neujde tedy příležitost kontrolovati pěchotou hlášený průběh nepřátelské linie a budou míti též i možnost její důležitější body vyměřiti.

Ideální by bylo, kdyby mohly proti sobě manévrovati dvě dělostřelecké brigády, opatřené celým normálním zpravodajským aparátem, které, odděleny od sebe vytyčenými liniemi pěchot, vyvinuly by normální svou činnost, t. j. zajely do postavení, organizovaly palbu, pásma působnosti, provedly zástřely a připravily útok pěchoty. Kriteřiem činnosti by bylo množství a jakost poznatků o dělostřelectvu protivné strany, jakož i rychlost přípravy. Bylo by nutno ovšem ponechati brigády aspoň 48 hodin v postavení, stříletí též v noci, provésti přesnou přípravu, nebo topografickou přípravu pro posilové dělostřelectvo atd. Zpravodajský dělostřelecký skauting by šel jistě všem dělostřelcům velmi k duhu, při nejmenším zrovna tak, jako když dlí v cvičných, úzce vyhrazených (s dělostřeleckého stanoviska) divisních táborech.

Než koncentrace dvou brigád by byla nákladná nejen finančně, nýbrž i časově, nepřihlížíme-li k potížím vybavení dva brigádní zpravodajské aparáty, které musí býti zařízeny na službu ve dne i v noci. Nutno se uskoviníti a manévrovati jen jednou brigádou. Za těchto okolností lze manévr organizovati trojím způsobem:

a) u nepřítele je vše suponováno a nahrazováno jen značkováním záblesků děl, odpalováním ekrasitových náložek atd.,

\*) Zvukoměrná četa a balonové rotý budou pravděpodobně vždy přiřčeny jen vyšším jednotkám; aby jim byla dána příležitost v kooperovaném průzkumu, pojímám je jako složku brigádní zpravodajské služby.

b) část brigády, a to nejméně 4 baterie, které několikrát mění postavení, nebo se i dělí, dělá nepřítele,

c) veškeré baterie brigády jsou u nepřítele. Na naší straně zůstává jen brigáda en cadre, tedy všechna velitelství, složky průzkumné a topografické.

Možnost a) se nedoporučuje sama. U tohoto druhu manévru se sice bude moci plně využítí pozorovací a zvukoměrné čety, než právě souhry všech zpravodajských složek nebude téměř vůbec využito. Způsob ten by se doporučoval jen při spojení s ostrou střelbou. Prožil jsem sám podobný velmi pěkný a poučný manévr na střelnici v Mailly ve Francii. Šlo tehdy o zasazení posilové brigády dělostřelectva, která měla také působiti při útoku zahájeném několik hodin po zasazení. Brigáda byla zasazena v nočních hodinách — tuším mezi 24. a 2. hodinou. Zpravodajský a topografický aparát (obě složky nelze od sebe odloučiti) byl poslán napřed, takže pozdě odpoledne, před nocí, kdy byla brigáda zasazena, počal rozvíjeti svou činnost (jednak zjišťováním nepřátelských baterií, které byly značkovány zábleskovými rozbuškami pro sekce pozemního pozorování, jednak výbuškami napodobujícími dělové rány pro zvukoměrnou čet, jednak přípravou přesných paleb). V noci byly provedeny též důležitější zástřely. Po rozbřesku byla zahájena účinná palba, která mohla býti již z pozorovatelů sledována a kontrolována. Vedoucímu cvičení byly posíle značkových baterií souřadnicově známy.

Možnost b) jeví se mi výhodnější, neb se uplatní nejen čistě průzkumné útvary, ale i všechny pozorovatelné dělostřelectva přispívají svými hlášeními. Konečně možno i u této eventuality doplniti nepřítele značkováním na potřebný válečný početní stav. U možnosti c), která se jeví pro trhání setninových svazků méně sympatickou, musily by se vlastní baterie pro kompletování obrazu (hlavně pro celkový dojem i zvukoměrné rot) taktéž značkovati.

Je mi ovšem těžko rozváděti myšlenku zpravodajského manévru do podrobnosti, neb nevím, jak bude u nás zpravodajská služba organizována. Nechci ostatně ani zabíhati do podrobností, neboť tato studie má býti spíše upozorněním na možnost a důležitost podobného manévru. Zvláště pak postrádám pro rozvinutí celé činnosti vědomosti, do jaké míry bude topografická služba záviseti na zpravodajské neb opačně. Pro úspěšnou činnost zpravodajskou je nutná přesná topografická příprava, obdobně i pro činnost střeleckotechnickou. Je tedy nasnadě, že pro obě odvětví musí býti vedení topografické přípravy v jedné rukou.

Než to, co je zde uvedeno, může býti také již vodítkem pro výcvik souhry v malém. Je velmi mnoho brigád, které mají příležitost střilet s pozorovací neb zvukoměrnou četou. Střelby doposud konané jen zřídka využívaly schopnosti obou čet. Brigády si musí uvědomiti, že tyto útvary nejsou exotickou složkou, která je zdržuje od jejich předem stanoveného programu, ale že právě u těchto útvarů je školená jedna z důležitých průzkumných složek, která za války bude také přidělena jim a že v mnohém budou na tyto útvary odkázány. Nesmějí zapomenouti, že se školí část jejich brigády. Brigády nechtě neopomíjejí, že tyto útvary cvičí, a nechtě při menších již závadách neztrácejí trpělivosti a důvěry v metodu. Všeobecně se chovají naše brigády k těmto průzkumným složkám jaksi cize, nedoceňujíce jejich, a zvláště zcela přehlíží jejich nejdůležitější schopnost, t. j. schopnost průzkumu. Tak na př. možno cvičiti souhru takto: baterie odpálí nárazovou střelu. Střílející dá provést zástřel na místo nárazu. Nebo

střilející dá vlastním topografickým orgánem stanovit souřadnice nějakého místa v cílovém prostoru, dá v tomto místě příležitostně odpáliti výbušku napodobující dělovou ránu. Zvukoměrná formace dodá souřadnice. Nebo: odpálení 15 cm nárazové střely do neviditelného prostoru. Zvukoměrná četa stanoví souřadnice nárazu. Proveďte se přesná příprava a účinná palba se kontroluje pomocným pozorovatelem. Nebo na příklad: umístí se terč, který je letcem fotografován. Po fotografování se terč odstraní. Na vyhodnocení místo se provede zástřel vysokými rozprasky. Účinnou palbu fotografuje letec. Elementární úlohy, jichž je spousta, dají se dále kombinovati a tak tříbiti celá prvková souhra.

Uváděje tyto možnosti nechci se ani zmiňovati o tom, jak mnohdy je zvláště pozorovací čety zneužíváno zcela nedovoleným způsobem a jak je znásilňována pro pohodlí střilejících baterií.

Při bitevních střelbách je vždy lépe umístiti průzkumné útvary, zvláště zvukoměrné, k nepříteli a dáti jim možnost průzkumu ve vlastním smyslu slova, to jest příležitost k výcviku „v chytání baterií“.

Konče tuto úvahu, naznačující možnosti výcviku v průzkumu a v zpravodajství, zdůrazňuji nutnost výcviku již v míru.

---

*Profesor STAN. SYŘÍŠTĚ:*

## *Vzpomínky účastníků bitvy u Zborova.*

(Dokončení.)

*Generál MIKULÁŠ ČILA, býv. vel. 7. roty 3. pluku<sup>1)</sup>*

Byl jsem s rotou jižněji od 2. pluku. A poněvadž jsme měli velký úsek (vždycky jeden muž na dvě nebo i tři traversy), potřeboval jsem posily. Proto jsem běžel do štábu levého úseku, který byl v štábu 2. pluku. Tam byl úplný chaos. Zembalevskij byl nemožný: seděl na lavičce, měl bolení břicha a vůbec s ním nebyla řeč. Stejně adjutant Brovko. Posílali mě pryč a řekli, abych se obrátil na Gajdu, ten že je tam dole. Šel jsem zpátky do zákopů ke Gajdovi a žádal, aby mně dal něco na můj úsek pro případ protiútoky; bylo to tím potřebnější, že náš druhý prapor navazoval již na Rusy. Gajda mi tehdy řekl, že mi nic nemůže dát, ale že to bude mít v evidenci, a bude-li hrozit nebezpečí, že svým levým křídlem pomůže odrazit nepřátelský nástup. Od něho jsem odešel k své rotě již za strašné dělostřelby.

Tak asi k 11. hodině vidím, že na našem pravém křídle jdou kupředu naše řetězy. To byl 2. pluk. Tak jsme se připojili. Němcova rota (5. rota 3. pluku) vyšla ještě před námi. Vyrovnali jsme se s nimi, ale brzo jsme oboje (2. pluk i 5. rotu) ztratili s očí. Šli jsme dále na Godov. Před ním jsme uviděli vlevo na návrší Němcovu rotu a hleděli jsme navázat spojení i napravo. Tam nebylo nic, až daleko jsme našli řetězy 2. pluku. Gajda poslal ke mně, abych mu dal četu do zálohy.<sup>2)</sup> Tam jsme zůstali až do 3. hodiny ranní, kdy nás směnil ruský pluk.

Při tomto postupu kupředu, asi tak po překročení linie zástav,

<sup>1)</sup> Zapsáno dr. J. Kudelou v Brně v červenci 1936 za jeho rozmluvy s generálem Čilou.

<sup>2)</sup> V plukovní zprávě, otištěné v almanachu Památce pětiletého výročí bitvy u Zborova, na str. 49, čteme, že praporčík Čila v druhé nepřátelské linii „podle rozkazu kapitána Gajdy zůstal v záloze“.